

ÍROTT FORRÁSOK (I/10.)

Csihák György:

Kiegészítés a "Maja" dolgozatomhoz

Az "Arte" televízió 2012. február 11-én 20.15 órakor "Der Maya-Code" címmel (A maja írás) másfél órás műsorban bemutatót adott az újabb maja kutatás eredményeiről (kód: 83-44-091). Bő helyszíni filmanyaggal rövid áttekintést adtak a maja írás megismerésének történetéről is. Előadásaimban óvni szoktam a régebbi szakirodalomtól, mert a maják írását alig negyven éve tudják olvasni (lásd: mekszikói útbeszámoló. KAPU, 1998. 6/7: A Tollaskígyó országában).

A film bemutatja, hogy igen sok és érdekes részeredmény után Lenin-grádban 1970 táján sikerült a döntő áttörés a maja szövegek olvasása tárgyában. Egy kutatóintézet második emeletén, öt másik társával egy szobában dolgozó Jurij Knorosov-é az érdem, aki viszont élete végéig elszigetelt maradt. A hidegháború nem kedvez a tudománynak. Mégis, neki köszönhetjük a döntő felfedezést, miáltal mára egyre több eredeti maja szöveget elolvasnak a kutatók.

A filmben igen szépen méltatják Knorosov eredményét és a mai elektronikus író és rajzoló eszközök segítségével, a képernyőn igen szemléletesen megmutatják a National Geographic kutatói.

Leegyszerűsítve a lényeg az, hogy nemcsak nincs szó betű írásról, de még a képírásnak is egy igen érdekes változatával van dolgunk. Két fontos dolog van: az egyik, hogy azonos dolgot, tárgyat, fogalmat leírtak többféle képpel is. Ezt a kutatók az író ember szellemességével magyarázzák. Lehet. A másik, hogy az egyes szótagok képét az írók egybetolták - és ez az, amit a mai technikával igen szépen lehet mutatni a képernyőn, és így lesz a két szótagképből egy szó képe. Ha pedig az író két ilyen szótagképet egymásra tolt, akkor a kettő természetesen nem fedi egymást pontosan: az egyik alól a másik kilóg alul, felül, esetleg mindenhol. Márpedig ugyanazt a szóképet össze lehet tolni akárhány másik szóképpel, miáltal újabb és újabb szavak képét lehet megalkotni. Így azután nincsen a-b-c, ami a beszéd hangzóit adná, de egységes képírás sincs. Példának hozták a kínai írást, és annak sokszáz képét egybevetik a maja írás számtalan képével. Mindkét esetben ugyanarról a logikai megoldásról van szó. És itt jön az, amiért ezt a kiegészítést írom.

Mi, a mi ősi betűírásunkkal pontosan azt tesszük, mint amit a maják a maguk képírásával. Így születik nálunk a "ligatura" amikor a mi íróink is a

különböző betűket egymásba tolják és így írnak szavakat. Az én nevem Csihák és György, rovásírásunkkal mindkét nevet gyönyörű ligatúrával, tehát egy-egy képpel lehet leírni: az egyes rovásírásos betűket egymásba lehet róni úgy, hogy mindkét nevem egy-egy furcsa alakú kis rovás lesz (lásd: Acta Historica Hungarica Turiciensia X/2, 10-11. oldal).

Tehát azt mondjuk (és csináljuk!), hogy a betűket egyberójuk. Nem magamtól találtam ki. Magyarországon, még a 16. században is, térképekre ráírták rovásírással is, például a megyék nevét. A Csihák írását Csik Megyétől, a Györgyöt Gyergyó rovásírásából veszem. Rendben is van, mert a székely rovásírásos botnaptáron is György napon Gyergy szerepel. Ami azért is jó, mert ő így írta: Székely Dósa Gyergy.

Tehát a ligatura "észjárása" megegyezik a maja írókéval - miként az ősi kínai írásával is - hiszen véletlenek nincsenek.

Néprajzkutatók tanítják, hogy az emberi agy tértől és időtől függetlenül képes azonos eredményre. Esetünkben lehet ez is igaz. De bennem motoszkál egy gondolat. Újabb maja szakirodalomban olvasom egy mellékmondatban: valakinek feltűnt, hogy amikor a Földközi-tenger medencéjében nagyobb mozgás volt, akkor rendre megjelentek embercsoportok a mai Mekszikói öbölben.

Az embertanosok szerint egységes nagyobb népcsoportok közös magatartási formát mutatnak. Egyesek például szelídek, békeszeretők - mások harciasak, támadók. Ez nem jelenti azt, hogy ne lehetne itt is - ott is ez is meg az is, de nagyobb csoportok mutatnak jellegzetes, egységes, rájuk jellemző alapvető tulajdonságokat.

Ezek szerint nem kizárható, hogy az itt most összehasonlított írók között lehet valami összefüggés. Ez pedig nagyban alátámasztja azt a dolgot, amihez ezt a kiegészítést írom.

Végezetül még egy érdekesség. Soha le nem írtam, de a rovásírásunkról tartott előadásaimban mindig bemutatom egy angol szerző munkájából a mellékletet (A sign-list in which old forms /Ku-Wen/ of Chinese characters compared with Sumerian congeners or prototypes. Bau, C. J.: Chinese and Sumerian. London, 1903). Magyarul: a szumér lineáris írás összehasonlítása a kínai ku wen írással. Tehát a legrégebbi szumér írás összehasonlítása a legrégebbi kínai írással. A szerző összehasonlít 108 jelet. Ezeknek nemcsak a formája, de a két nyelvben való jelentése és hangzósítása is - mondjuk óvatosan - igen hasonló. Ezért írta az illető az egész könyvet. Hozzáteszem, hogy bőven van köztük olyan, ami a mai magyar nyelven is igen hasonlóan hangzik és néha teljesen azonos értelmű. A rendelkezésre álló szumér-kínai összehasonlításban vannak olyan szavak, amelyeket ugyanabban a formában és jelentéssel mi magyarok ma is használunk.

Az már ne is legyen meglepő, hogy a felsorolt jelek közül több is megtalálható rovásírásunkban.

Zürich, 2010. február.